СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ – КЛОН СВИЩОВ

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА
КОНФЕРЕНЦИЯ

ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ – 30 ГОДИНИ СЛЕД НАЧАЛОТО НА ПРОМЕНИТЕ

Свищов, 22 ноември 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 75 години от създаването на Съюза на учените в България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2020

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Иван Марчевски – Ректор на СА „Д. А. Ценов“ - Свищов
Проф. д.б.н. Диана Петкова – Председател на Съюза на учените в България
Доц. д-р Тодор Кръстевич – Зам. ректор „Научноизследователска и проектна дейност“ на СА „Д. А. Ценов“
Доц. д-р Красимира Славева – Председател СУБ – клон Свищов

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Проф. д-р Атанас Атанасов
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Пепа Стойкова
Гл. ас. д-р Зоя Иванова
Гл. ас. д-р Любка Илиева

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р Атанас Атанасов
Членове:
Проф. д-р Поля Ангелова
Проф. д-р Маргарита Богданова
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Христо Сирашки

НАУЧНИ СЕКРЕТАРИ
Гл. ас. д-р Зоя Иванова
Гл. ас. д-р Любка Илиева

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-1815-6

СЪДЪРЖАНИЕ

ИКОНОМИКС, ФИНАНСИ, ЗАСТРАХОВАНЕ, СОЦИАЛНО ДЕЛО

Напълно автоматизирания луксозен комунизъм – опит за подмяна на идеологията с технология
Проф. д.н. Борислав Борисов, докт. Дмитрий Лем 7

Бюджетно осигуряване на националната сигурност – състояние и тенденции за периода 2010 – 2019 г.
Проф. д-р Андрей Захариев, ас. д-р Стефан Станимиров, докт. Русалин Русалинов.....18

За информационното общество в България – 30 години след началото на промените
Проф. д-р Йордан Василев 27

Човешките ресурси в здравеопазването (2009-2019 г.)
Доц. д-р Анастасия Марчева, гл. ас. Милена Владимирова.....35

Реформата в българското данъчно облагане и икономиката в сянка
Доц. д-р Валентин Милинов 43

Надзор върху застрахователната дейност в България в контекста на защитата на интересите на застрахованите
Доц. д-р Венцислав Василев 51

Българската икономика преди и след 30 години: източници на растежа
Доц. д-р Вера Пиримова 58

Глобализацията на съвременната икономика и мястото на България в нея
Доц. д-р Людмил Несторов 67

Осигурително-технически аспекти на взаимовръзката „вход – изход“ през призмата на адекватността и еквивалентността на пенсионноосигурителната система в България
Доц. д-р Пламен Йорданов, докт. Жанета Ангелова 76

Застраховането като възможност за осигуряване на допълнителен доход на хората в надработоспособна възраст
Доц. д-р Румен Ерусалимов 84

Конвергенция на финанси и застраховане в България –
проявления, тенденции, възможности
Доц. д-р Стоян Проданов.....93

Анализ на показателите за капиталова адекватност на банките
в България през периода 2007 – 2018 г.
Гл. ас. д-р Аглика Кънева 102

Еволюция на държавния надзор върху застрахователната
дейност в България
Гл. ас. д-р Анелия Панева 113

30 години пазарна икономика в България: ефекти върху заетостта
Гл. ас. д-р Елка Сярова.....121

Оценка състоянието на задлъжнялостта в подсектор
„Местно самоуправление“
Гл. ас. д-р Петко Ангелов, докт. Силвия Заркова.....129

Развитие и усъвършенстване на институционалната структура
на пазара на труда в България
Гл. ас. д-р Таня Илиева 137

Пъзел с изменчивостта – методология за тестване на БФБ
Гл. ас. д-р Цвета н Павлов 144

Осигуряване в Универсален пенсионен фонд – състояние
и възможности
Ас. д-р Йордан Йорданов.....153

Инвестирането във ВЕЦ като важен възобновяем енергиен източник
в България
Ас. д-р Стефан Станимиров, докт. Мирослав Костадинов.....161

Мястото на преките чуждестранни инвестиции
в българската икономика
Ас. Елица Петкова.....168

Парите – начален и краен стимулатор и ограничител на банковото
външнотърговско посредничество (Финансово-правни аспекти)
Ас. Игнат Папазов 177

Стрес тестовете на българската банкова система в контекста
на регулаторните изисквания на Базел III
Докт. Беатрис Любенова 184

Инвестиционните банки и ипотечните облигации
Докт. Борислав Киров 196

Презастраховането като инструмент за управление на риска
Докт. Вахан Бохосян 205

Отражение на петролните ценови шокове върху световната
икономика
Докт. Даниел Тунчев 211

Българският модел на системата „бонус-малус" и поредното
предизвикателство пред застрахователните компании
Докт. Михаела Монова 220

Проблеми и предизвикателства пред холдинговите дружества
в България
Докт. Теодора Цветкова 228

СЧЕТОВОДСТВО, КОНТРОЛ, АНАЛИЗ, СТАТИСТИКА

Същност и възможности за счетоводно отчитане
на специализираните пенсионни резерви в пенсионноосигурителните
дружества
Проф. д-р Атанас Атанасов 239

Съвременната агростатистика в България – началото
Проф. д-р Поля Ангелова 247

Стандартизация на счетоводството в предприятията от публичния
сектор в Република България
Доц. д-р Венцислав Вечев 255

Значими изменения в счетоводството в резултат на настъпилите
социално-икономически промени през последните 30 години
Доц. д-р Галина Чиприянова 261

Структурните промени в българската икономика и влиянието им
върху външната търговия и икономическия растеж
Доц. д-р Красимира Славева 270

Първи период в развитието на статистическия анализ
на „Отдалечени наблюдения“ ("OUTLIERS")
Доц. д-р Любомир Иванов **281**

Оценка на достъпа до интернет в дейността на предприятията
Доц. д-р Маргарита Шопова **288**

Стопански счетоводен анализ на ефективността и финансовата
стабилност на предприятието
Доц. д-р Марко Тимчев **296**

Правни аспекти на трансферното ценообразуване при данъчно
облагане в Р България
Доц. д-р Пенко Димитров **305**

Дуално или триално обучение по контролни дисциплини във висшето
образование – проблеми и предимства
Доц. д-р Пепа Стойкова **313**

Сравнителен анализ на финансирането на висшето образование
в страните от Европейския съюз
Доц. д-р Пламен Петков **324**

Предизвикателства пред одиторите в контекста на разширеното
докладване
Доц. д-р Силвия Костова **333**

Оценката на риска при извадковото изучаване в одита
Доц. д-р Стела Касабова **341**

Развитие на контрола върху акцизите през последните 30 години
Гл. ас. д-р Жельо Желев **347**

Мрежов модел за пътуване в България с БДЖ при планиране
на маршрут за пътуване с прикачване
Гл. ас. д-р Миглена Иванова **355**

Счетоводната професия в перспектива – умения и компетенции
Гл. ас. д-р Радосвета Кръстева-Христова **364**

Оценка на икономическото сближаване между областите в България
Гл. ас. д-р Тихомир Върбанов **371**

Проблеми при прилагането на разширения критерий на Дики-Фулър
Ас. д-р Евгени Овчинников 379

МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ, МЕЖДУНАРОДНИ ОТНОШЕНИЯ ПЛАНИРАНЕ, ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

Comparative Analysis of the Competitiveness of the Balkan Countries
Prof., PhD Lyubcho Varamezov.....387

Lean Management във висшето образование
Проф. д-р Маргарита Богданова 394

Стратегическият маркетингов мениджмънт – перспектива
за развитие на туристическите бизнес организации в България
Доц. д-р Ваня Григорова 403

Приложение на Big Data анализа за защита на информацията
Доц. д-р Веселин Попов, доц. д-р Петя Емилова 411

Проблемът с текучеството на персонала в българските предприятия
Доц. д-р Галина Захариева, докт. Дритон Сюлча.....419

Управление на преживяванията на персонала – фактор
за организационно развитие
Доц. д-р Ирена Емилова, гл. ас. д-р Милен Динков.....427

Подобряване на отрасловата свързаност чрез изграждане
на железопътния участък по коридор № 9
Доц. д-р Камен Петров, докт. Радослав Костев 436

Потенциал на индустриалния интернет за нещата за подобряване
на производствените процеси
Доц. д-р Наталия Маринова 445

Професионалното обучение и особености на системата
за професионално образование и обучение
Доц. д-р Христо Сирашки 453

Повишаване качеството на обслужване на клиенти чрез въвеждане
на нови технологии в търговията
Гл. ас. д-р Венцислава Минкова.....465

Предимства на гъвкавото управление на проекти и въздействието върху проектния риск
Гл. ас. д-р Евелина Парашкевова.....473

Социално-икономически промени - управленски аспекти
Гл. ас. д-р Елена Йорданова 481

Приложение на web 2.0 технологиите за споделяне на научни изследвания, ресурси и резултати
Гл. ас. д-р Кремена Маринова-Костова.....487

Съвременни предизвикателства пред управлението на регионалното развитие в Република България
Гл. ас. д-р Методи Иванов.....495

Маркетингови комуникации на българския бизнес в дигитална среда
Гл. ас. д-р Мирослава Ценкова 502

Местното самоуправление в България – някои основни постановки
Гл. ас. д-р Юлиян Господинов 510

Степен на интегрираност на приоритетите за интелигентна специализация в плановите документи
Ас. д-р Мариела Стоянова 518

Концепция за многостепенно управление: възникване, развитие, перспективи
Докт. Димитрина Проданова.....524

Развитие на електронната търговия в България през последните 30 години
Докт. Михаела Маркова.....533

ИКОНОМИКА НА ОТРАСЛИТЕ

Устойчивост в развитието на туризма в националната бизнес среда
Проф. д.ик.н. Таня Горчева 543

Българската индустрия – тридесет години по-късно
Проф. д-р Анета Денева.....551

Подпомагане на доходите на производителите от аграрния сектор
Доц. д-р Виолета Блажева 560

Съвременни измерения на управлението на талантите
Доц. д-р Искра Пантелеева 566

Значение на инфраструктурните коридори за регионалното икономическо развитие на България
Доц. д-р Камен Петров 574

Изследване на възможностите за развитие на туристическа дестинация „Свищов“
Доц. д-р Любка Илиева 583

Градско земеделие – алтернатива или необходимост
Доц. д-р Марина Николова 592

Теоретико-приложни аспекти на мърчандайзинга в българската търговска практика
Доц. д-р Петранка Мидова 603

Туристическите агенти, резервационните услуги на туроператорите и свързаните с тях дейности в България 30 години след началото на промените
Доц. д-р Петя Иванова 611

Изследване необходимостта от придобиване на търговски умения по женско предприемачество
Доц. д-р Светослав Илийчовски, доц. д-р Теодора Филипова 618

Бизнес среда и предприемаческа дейност на българските пивоварни предприятия
Доц. д-р Сергей Найденов 626

Атрибутивно анализиране на асортиментното разнообразие в точките на продажби
Доц. д-р Симеонка Петрова 634

Периодът на прехода – 30 години растеж на регионалните дисбаланси
Доц. д-р Тихомир Личев 642

Социална работа и социално предприемачество
Гл. ас. д-р Ваня Ганева 652

Анализ на сезонността в търговията
Гл. ас. д-р Венцислав Перков 660

Разкриване на нефинансова информация от големите български държавни предприятия
Гл. ас. д-р Емил Николов 667

Подходи за управление на риска в търговските предприятия
Гл. ас. д-р Зоя Иванова 676

Проблеми и предизвикателства пред развитието на туризма в България
Гл. ас. д-р Любомира Тодорова 684

Развитие на туристическа дестинация България като част от интернационалния туристически пазар
Гл. ас. д-р Павлин Павлов 690

Анализ на предприемаческите нагласи в България
Ас. д-р Ивайло Костов 698

Устойчиво развитие на българската индустрия
Докт. Айтен Сабри 706

Значение на пътната инфраструктура като фактор за подобряване състоянието на горскостопанските предприятия
Докт. Руслан Коларов 714

Анализ на възможни решения за преодоляване на височинните ограничения и ограниченията в газенето през канала море-езеро за по-големи плавателни съдове създавани от Аспарухов мост
Инж. Дойчин Ников, Красимира Вангелова 722

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ – 30 ГОДИНИ СЛЕД НАЧАЛОТО НА ПРОМЕНИТЕ

Свищов, 22 ноември 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 75 години от създаването на Съюза на учените в България

ISBN 978-954-23-1815-6

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов”
Свищов, ул. Градево № 24

740

ИЗСЛЕДВАНЕ НЕОБХОДИМОСТТА ОТ ПРИДОБИВАНЕ НА ТЪРГОВСКИ УМЕНИЯ ПО ЖЕНСКО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО

Доц. д-р Светослав Илийчовски
Катедра „Търговски бизнес“,
СА „Д. А. Ценов“ - Свищов,
s.iliychovski@uni-svishtov.bg
Доц. д-р Теодора Филипова,
Катедра „Търговски бизнес“,
СА „Д. А. Ценов“ - Свищов,
t.filipova@uni-svishtov.bg

Резюме: *Женското предприемачество се разглежда като вид предприемачество, базирано на половото разделение, допринасящо за икономическото развитие чрез генериране на стойност, разкриване на нови работни места, включване на маргинализирани групи, намаляване на бедността и повишаване на конкурентоспособността. Емпиричните изследвания показват, че основните затруднения идват от: избор на финансиране; реагиране и възприемане на риска; липса на умения и контакти в началните фази на предприемаческия процес; данъчна и семейна политика; липса на управленски умения; непознаване на законови и данъчни нормативни актове. Целта на настоящото изследване е на базата на емпирични данни да се осъществи сравнителен анализ между търсенето и предлагането на умения за женско предприемачество в търговията.*

Ключови думи*: женско предприемачество, търговски умения, анкетно проучване.*

JEL: *L26.*

RESEARCH OF THE NECESSITY TO OBTAIN COMMERCIAL SKILLS FOR WOMEN ENTREPRENEURSHIP

Svetoslav Iliychovski, Assoc. Prof. PhD
Department of Commercial Business,
D. A. Tsenov Academy of Economics,
s.iliychovski@uni-svishtov.bg
Teodora Filipova, Assoc. Prof. PhD
Department of Commercial Business,
D. A. Tsenov Academy of Economics,
t.filipova@uni-svishtov.bg

Abstract: *Female entrepreneurship is seen as a type of gender-based entrepreneurship that contributes to economic development by generating value, creating new jobs, including marginalized groups, reducing poverty and increasing competitiveness. Empirical studies show that the main difficulties come from: choosing funding; risk response and perception; lack of skills and contacts in the initial stages of the entrepreneurial process; tax and family policy; lack of management skills; ignorance of legal and tax regulations. The purpose of the present study is to draw up, on the basis of empirical evidence, a comparative analysis of the demand for and supply of women's entrepreneurship skills in commerce.*

Key words: *Female entrepreneurship, Commercial skills, Questionnaire survey.*

JEL: *L26.*

1. Въведение

Необходимостта от насърчаване на предприемачеството е обоснована в множество нормативни документи на Европейския съюз, OECD и др., като основният ключов елемент е образованието по предприемачество. В литературните източници образованието по предприемачество осигурява равна база от знания, умения и компетенции за различните полове. От тази гледна точка като основни влияещи фактори са мотивацията на индивидите и влиянието на външната бизнес среда. Изследването се реализира чрез проект по Програма „Еразъм+“ и отразява малка част от резултатите, постигнати в хода на осъществените дейности[1]. След приключване на деск изследването, обобщените

[1] Project Number: 2018-1-BG01-KA203-048016 "European Partnership for Social Inclusion and Creation of Skills for Women Entrepreneurship E-learning" с ръководител доц. д-р Светослав Илийчовски. Бенефициент на проекта СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

теоретични компетентностни рамки в областта на предприемачеството, дигиталните технологии, търговията и логистиката, прерастват в разработването на анкетна карта, подпомагаща идентифицирането на необходимите знания, умения и компетенции на нискоквалифицираната женска работна сила. Анкетното проучване се повежда в три държави – България, Италия и Англия, като всеки партньор представи резултатите от над 100 анкетирани респонденти. В настоящия доклад се анализира необходимостта от придобиване на търговски умения от анкетираните жени.

2. Методология на изследването

За измерване на психологическия профил на предприемача е използвана петстепенна Ликъртова скала от типа Strongly agree, Agree, Disagree, Strongly disagree, DK/NA. R. D. Hisrich and C. Brush при измерване на управленските умения на жените предприемачи използват рангова скала от типа лошо, средно, добро, много добро, отлично и без мнение. Броят на анкетираните жени в СА „Д. А. Ценов“ е 105, като над 97% от анкетите бяха попълнени без пропуснати случаи. Обработката на анкетните карти беше извършена чрез използването на програмния продукт SPSS, където беше използвана дескриптивна статистика, честотни разпределения, а проверката за средни беше извършена чрез t-критерия на Стюдънт. Резултатите от анкетните карти в Англия и Италия са обработени и анализирани от партньорите, като за целите на съпоставителен анализ, на Стопанска академия бяха предоставени обобщения.

3. Резултати от емпиричното проучване

Компетенцията относно *систематизиране информация за предлаганите стоки и услуги* е оценена от българските жени предприемачи с най-висок среден бал в сектор „Логистика“ – 3,66, а най-нискоквалифицирани според този критерии са жените, стартиращи в областта на „Електронната търговия“ (3,25), следвани от тези в „Търговията“ (3,48). Според анкетираните жени в Италия с най-висок среден коефициент на компетентност относно систематизиране информация за предлаганите стоки и услуги са тези заети в областта на „селското стопанство“ (4,25), а с най-нисък среден коефициент са жените действащи в сферата на „Услугите“ (3,59), следвани от тези в „Логистиката“ (3,80) и „Търговията“ (3,94). Сходни са и получените резултати от изследването на

жените в Англия, където отново с най-висок среден коефициент са заетите в „Селското стопанство“ (5), а с най-нисък среден бал са жените стартиращи в сферата на услугите (4,53). Може да се обобщи, че е необходимо повишаването на знанията и уменията на жените относно систематизирането информация за предлаганите стоки и услуги.

Данните от проведеното изследване на жените в България сочат, че компетенцията свързана с *осъществяването на търговското обслужване* е с най-висок среден коефициент в областта на „Търговията“ (3,66), а най-ниско тя е оценена от стартиращите в сферата на „Електронната търговия“ (3,00) и „Логистиката“ (3,33). Данните от проучването в Италия извеждат на преден план с най-висок среден коефициент жените действащи в „Селското стопанство“ (4,00), а с най-ниска средна компетентност са тези в сферата на „Услугите“ (3,53). Резултатите от анкетираните жени в Англия са сходни с тези в Италия, като най-компетентни са заетите в „Електронната търговия“ (4,78), а нискоквалифицираните по този показател действат в областта на „Логистиката“ (4,38).

Идентифицирането на потребностите на клиентите според изследването в България е компетенцията, присъща за сферата на „Търговията“, където е и най-високия коефициент – 3,36. Според резултатите нискоквалифицираните по горепосочения критерии са стартиращите в „Електронната търговия“ (2,90). Данните от проучването на жените в Италия показват, че с най-висока средна стойност са заетите в „Селското стопанство“ (4,25), а с най-нисък среден бал са тези, работещи в сферата на „Услугите“ (3,63). В Англия анкетираните са посочили, че с най-висока средна оценка при „идентифицирането на нуждите на клиентите“ са работещите в „Електронната търговия“ (4,83), докато нискоквалифицираните жени са заетите в „Логистиката“ (4,40).

Наличието на познания *относно мърчандайзинга на стоките в търговските обекти* е оценено от българските респонденти с най-висок среден коефициент в „Селското стопанство“ (3,14), а с най-нисък в „Индустриалното производство“ (2,25). В Италия с най-висок среден коефициент за тази компетенция са заетите в „Търговията“ (4,06), а с най-нисък среден в „Индустриалното производство“ (2,33). Анкетираните жени в Англия са посочили с най-висок среден показател заетите в „Електронната търговия“ (4,78), а с най-нисък среден са тези стартиращи в селското стопанство (4,00).

Знанията за *продуктовия асортимент и различните му елементи* са присъщи за жените в България, стартиращи бизнес в сферата на „Услугите“ (3,26), а с най-нисък среден бал на компетентност са желаещите

да правят бизнес чрез електронна търговия (2,76). В Италия респондентите са посочили, че с най-висока квалификация са жените развиващи дейност в областта на търговията (4,00), а с най-нисък коефициент са тези работещи в индустриалното производство (2,67). Според анкетираните в Англия с най-висок среден бал са жените действащи в отрасъл „Електронна търговия“ със стойност от 4,67. Нискоквалифицираните жени относно знанията за продуктовия асортимент и различните му елементи се реализират в сферата на индустриалното производство (4,00).

Компетенциите относно *анализиране и управление на продуктови категории* са присъщи най-вече за българските жени, стартиращи бизнес в областта на услугите (3,06), докато в сферата на електронната търговия е отчетен най-ниския среден показател от 2,67. Данните за Италия сочат, че с най-висока средна оценка по горепосочената компетенция са желаещите да стартират бизнес в електронната търговия (4,00), а най-ниска средна оценка имат жените, действащи в областта на услугите и селското стопанство (3,25). Респондентите от Англия почват, че компетенциите относно анализирането и управлението на продуктови категории е с най-висок среден коефициент в сферата на услугите, а с най-ниска средна компетентност са в търговията (4,22). Може да се обобщи, че е необходимо повишаването на знанията и уменията на жените относно компетенциите за анализиране и управление на продуктови категории.

Проучването и подбора на клиенти е компетенцията оценена средно най-високо от българските жени, желаещи да развиват бизнес в сферата на логистиката – 3,16. С най-ниско средно равнище на компетентност са жените стартиращи бизнес в сферата на електронната търговия (2,76) следвана от търговията (2,94). Респондентите от Италия са посочили, че средно най-компетентни в „проучването и подбора на клиенти“ са жените заети в търговията с бал 4,06, докато с най-ниска средна компетентност са в индустриалното производство – 2,67. Анализът на резултатите от Англия показва, че с най-висока средна компетентност относно „проучването и подбора на клиенти“ са жените, заети в Логистиката (4,63), докато с най-нисък среден коефициент са жените действащи в услугите (4,24), електронната търговия (4,33) и търговията (4,33). Може да се обобщи, че е необходимо повишаването на знанията и уменията на жените относно компетенциите за проучване и подбор на клиенти.

Познаването на *правилата и договорите за търговско посредничество* е компетенция с най-висока средна оценка у българските жени,

желаещи да развиват бизнес в областта на услугите (3,40), докато с най-нисък среден коефициент са стартиращите в областта на електронната търговия (2,43). Данните от анкетираните жени в Италия показват, че с най-висока средна компетентност са тези заети в областта на търговията (3,50), а с най-ниска оценка са жените, работещи в индустриалното производство (2,00). Респондентите от целевата група в Англия са откроили с най-висока средна оценка жените, действащи в областта на селското стопанство (4,78). С най-ниски средни компетенции относно познаването на правилата и договорите за търговско посредничество са жените, действащи в сферата на услугите (4,29). Може да се обобщи, че е необходимо повишаването на знанията и уменията на жените, участващи в целевата група за познаването на правилата и договорите за търговско посредничество, поради много ниските най-високи коефициенти в България и Италия.

Анкетираните жени в България посочват, че познанията за *франчайзинга като форма на посредничество* е водеща компетенция в отрасъл „Услуги“ (3,00). С ниски компетенции в тази област са жените, стартиращи бизнес в индустриалното производство (2,25) и логистиката (2,33). Респондентите от Италия имат най-висока средна оценка за познанията за франчайзинга като форма на посредничество в сферата на логистиката (3,30), а най-ниския коефициент е за жените, действащи в областта на електронната търговия (2,22). Резултатите, получени от английските жени предприемачи сочат, че с най-високи компетенции по този критерии са заетите в селското стопанство и електронната търговия с еднаква стойност от 4,67. С най-ниско средно равнище на компетентност са развиващите бизнес в търговията (4,17). Може да се обобщи, че е необходимо повишаването на знанията и уменията на жените, участващи в целевата група за познаването на франчайзинга като форма на посредничество поради много ниските коефициенти в България и Италия и най-ниския коефициент за търговията в Англия.

Респондентите от България посочват, че познанията им за *лизинга и прилагането на лизингови схеми* е компетенция с най-висок среден коефициент в областта на услугите (3,00), а най-ниското равнище е отчетено при жените, стартиращи бизнес в индустриалното производство (2,25) и логистиката (2,33). Данните от Италия показват, че там с най-висока оценка по този показател са жените, работещи в търговията (3,39). С най-ниско средно равнище на познаване на лизинга са жените, заети в индустриалното производство (2,33). Анализът на резултатите от анкетите, проведени в Англия показва, че с най-висок среден коефициент са жените, действащи в сферата на електронната търговия (4,67),

а с най-нисък са жените развиващи дейност в търговията – 4,17. Може да се обобщи, че е необходимо повишаването на знанията и уменията на жените, участващи в целевата група за познанията им за лизинга и прилагането на лизингови схеми поради много ниските коефициенти в България и Италия и най-ниския коефициент за търговията в Англия.

Познанията за *факторинга и прилагането на факторингови операции* са най-силно застъпени у българските жени, стартиращи бизнес в сферата на селското стопанство – 2,57. Най-ниския среден коефициент за жените в България е 2,00 и се отнася за желаещите да развиват дейност в индустриалното производство. Респондентите от Италия са посочили, че имат най-високи средни познания за факторинга и прилагането на факторингови операции когато развиват дейност в сферата на логистиката (3,30). С най-нисък бал за тази компетенция са жените предприемачи в селското стопанство (2,50). Данните от анкетите, проведени в Англия сочат, че с най-висок коефициент са жените заети в електронната търговия (4,67), а тези с най-слаби познания за факторинга и прилагането на факторингови операции са заети в търговията 4,28. Може да се обобщи, че е необходимо повишаването на знанията и уменията на жените, участващи в целевата група за познанията им за лизинга и прилагането на лизингови схеми поради много ниските коефициенти в България и Италия и най-ниския коефициент за търговията в Англия.

Знанията за *консигнацията* са най-силно застъпени у българските жени, стартиращи бизнес в сферата на услугите (3,13). Най-ниския среден коефициент за жените в България е 2,00 и се отнася за желаещите да развиват дейност в индустриалното производство. Респондентите от Италия са посочили, че имат най-високи средни познания за консигнацията в сферата на логистиката (3,50), а с най-нисък бал за тази компетенция са жените предприемачи в услугите (2,22). Данните от анкетите, проведени в Англия показват, че с най-висок коефициент са жените заети в селското стопанство (4,67), а тези с най-слаби познания за консигнационните операции са заети в логистиката (4,19).

Познанията за *комисионното посредничество* са с най-висок среден резултат сред българските жени предприемачи, желаещи да развиват бизнес в сферата на търговията и индустриалното производство с еднаква стойност от 3,00. Анкетираните български жени посочват, че с най-нисък коефициент са стартиращите в отрасъл „Селско стопанство“ – 2,57. Резултатите от проучването сред жените в Италия сочат, че с най-висока средна оценка са действащите в сферата на логистиката (3,50), а с най-ниска средна оценка за компетенциите, свързани с комисионното посредничество са жените заети с електронна търговия – 1,89.

В Англия обобщените данни показват, че с най-висок среден коефициент са жените, работещи в селското стопанство (4,67), а с най-нисък среден показател – в логистиката (4,6).

Познания за *спедиционното посредничество* са с най-висок среден резултат сред българските жени предприемачи, желаещи да развиват бизнес в сферата на търговията със стойност от 2,90. Анкетираните български жени посочват, че с най-нисък коефициент са стартиращите в отрасъл „Селско стопанство“ – 2,28, следван от „Електронна търговия“ с 2,38. Респондентите от Италия са посочили, че имат най-високи средни познания за спедиционното посредничество в сферата на търговията (3,00), а с най-нисък бал за тази компетенция са жените предприемачи в услугите (2,09), следвани от електронната търговия с 2,22. Данните от анкетите, проведени в Англия показват, че с най-висок коефициент са жените заети в селското стопанство (4,56), а тези с най-слаби познания за спедиционното посредничество са заети в логистиката (4,38). Може да се обобщи, че е необходимо повишаването на знанията и уменията на жените, участващи в целевата група за спедиционно посредничество поради много ниските коефициенти в България и Италия.

Установяването на ефектите от посредническите операции е компетенция с най-висок среден коефициент в областта на селското стопанство (3,14), а най-ниското равнище е отчетено при жените, стартиращи бизнес в електронната търговия (2,28). Данните от Италия показват, че там с най-висока оценка по този показател са жените, работещи в логистиката (3,20). С най-ниско средно равнище на установяване на ефектите от посредническите операции са жените, заети в услугите (2,09). Анализът на резултатите от анкетите, проведени в Англия показва, че с най-висок среден коефициент са жените, действащи в сферата на електронната търговия (4,67), а с най-нисък са жените, развиващи дейност в сферата на услугите – 4,24.

ЛИТЕРАТУРА

Илийчовски, С., Перков, В., Филипова, Т. *Сравнителен анализ между търсенето и предлагането на женски предприемачески и дигитални умения от страна на нискоквалифицираната работна сила в областта на търговията и логистиката* – авторово проучване на екипа по проект 2018-1-BG01-KA203-048016 "European Partnership for Social Inclusion and Creation of Skills for Women Entrepreneurship E-learning”, част от документацията по Дейност 1.